

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

4 En vantro fritenker
6 Livssynsåpenhet, ikke nøytralitet

8 Kampen om statens verdier
10 Kirken må våge å bli mer markant
22 Kulturvandalisme og knefall

LYS OG LIV

NR.2/13.
79. ÅRG.

TEMA

Religion i det offentlige rom

VIDAR L. HAANES

Rektor

MFs ansvar i kirke og samfunn

Debatten etter offentliggjøringen av Stålsett-utvalgets innstilling viser at det er ulike oppfatninger av hvordan statens religionspolitikk bør utformes. Hvilken rolle spiller MF etter endringen i relasjonen mellom stat og kirke og i det livssynsåpne samfunnet? Noen av våre støttespillere ville forventet at MF kjempet for å beholde det evangelisk-lutherske fundament i Grunnlovens § 2. Men ved MF har vi allerede tatt konsekvensen av at det norske samfunnet faktisk har endret seg. Ingen kan true kristendommens historiske og aktuelle betydning som premissleverandør for vårt samfunns verdier og som kilde for levende tro. Og kristendommen er ikke avhengig av statens støtte for å overleve. Nettopp troen på kirkens selvstendige rolle og styrken i det frivillige engasjement hos troende mennesker lå bak opprettelsen av MF for mer enn hundre år siden.

Vi skal fortsatt bidra til å utdanne prester, kateketer og diakoner til Den norske kirke (Dnk), men også disse må lære å forholde seg til og virke i et større livssynsmangfold. De må samtidig forholde seg til et stadig økende antall kristne fra andre kirkesamfunn. Fortsatt vil Dnks menigheter være MFs primære oppdragsgiver, og lokalmenighetene er fortsatt ansvarlig for formidlingen av evangeliet og ivaretagelsen av den kristne arven – uavhengig av statens endrede relasjon til kirken. Men MF ønsker også å utdanne kandidater til andre kirker og utdanne bevisste og kunnskapsrike lærere til skolen. Det er av stor betydning at de ulike kirkesamfunnene samarbeider lokalt og viser kristen enhet i praksis. Det er også stadig viktigere at lærerne i skolen har tilstrekkelig kunnskap om kristendommen og dens rolle i det norske samfunnet. Vi må fortsatt tale om Gud i offentligheten, og det skal MF bidra til både som utdanningsinstitusjon og samfunnsaktør.

Vidar Haanes

Innhold

S. 4-5
EN VANTRO FRITENKER
– Om Gud finnes eller ikke, er uinteressant. Møt Andreas Hompland, den vantro fritenkeren som er sterkt engasjert i tro som menneskelig fenomen.

S. 6-7
LIVSSYNSÅPENHET, IKKE NØYTRALITET
– Tro er eksistensiell livstolkning, og ikke tilfeldige interesser. Sturla Stålsett presiserer den prinsipielle tenkningen i utvalgets arbeid.

S. 8-9
KAMPEN OM STATENS VERDIER
Jens Brun-Pedersen (HEF) og biskop Atle Sommerfeldt møttes til en heftig debatt om likebehandling, menneskerettigheter og forkjørsregler.

UTGIVER
Det teologiske Menighetsfakultet
Pb 5144 Majorstuen, 0302 Oslo
Telefon: 22 59 05 00
E-post: lysogliv@mf.no
Bankkonto: 6038 05 58583
www.mf.no

REDAKSJON
Lena Skattum Sandvik, redaktør
Eskil Skjeldal, vik. redaktør
Vidar L. Haanes, ansv. redaktør
Marianne Torp, red. medlem
Solveig Elin Bru-Olsen, red. medlem

PRODUKSJON OG TRYKK
Foto på omslag:
Layout: Neue
Trykk: Østfold Trykkeri, Askim

ANNONSEINFORMASJON
Ønsker du å annonsere i bladet, ta kontakt med Marianne Torp. Har du andre spørsmål er du velkommen til å kontakte oss.

21 000 abonnenter mottar bladet fire ganger i året. Abonnentene består av MF-venner, tidligere studenter og ansatte, alle menighetsråd og kirkelige organisasjoner og institusjoner. Ved kildehenvisning kan artikler i *Lys og liv* gjengis fritt.

Side 22-23

KULTURVANDALISME OG KNEFALL
Forfatter Edvard Hoem har vært kritisk til det han anser som en nedvurdering av den kristne tradisjonen i Norge. – Jeg merker at jeg er sterkt preget av kristendommens metaforiske landskap, sier han.

S. 10-11
KIRKEN MÅ VÅGE Å BLI MER MARKANT
– Kirken trenger en mentalitetsendring: vi må forstå at vi må gå fra å leve på restene av privilegier til å få en ny selvbevissthet, sier professor Harald Hegstad.

S. 16-17
VERDIEN AV MENINGSBRYTING
Er dialog det samme som harmonisering? Er uenighet en sentral verdi i et demokrati? MFs nyansatte førsteamanuensis i samfunnsfag, Janicke Heldal Stray, utdyper i sin kronikk.

ESKIL SKJELDAL
VIKARIERENDE REDAKTØR

Religionen og det offentlige
Stålsett-utvalget har fått mye offentlig oppmerksomhet etter at det la frem sine visjoner for en statlig tros- og livssynspolitikk i begynnelsen av januar i år. De prinsipielle spørsmålene er mange: Hva er forskjellen på livssynsnøytralitet og verdinøytralitet? Hva er forskjellen på staten, det offentlige rommet og sivilsamfunnet? Skal en stat holde seg med en aktiv tros- og livssynspolitikk? Hvilken rolle skal den kristne tradisjonen ha dersom likebehandling av alle livssyn er et bærende premiss? Og ligger det en positiv kraft, også for kirken, i sekulariseringen?

I dette nummeret av Lys og liv sikter vi på å rydde i disse spørsmålene. Debatten hittil har vært preget av til dels uforsonlige fronter. Om velbegrunnet uenighet skal være en sentral verdi i et velfungerende demokrati, er det viktig å forstå alle aktørenes begrunnelser for sine standpunkt.

Redaksjonen i Lys og liv presenterer derfor et nummer der noen av de sentrale aktørenes standpunkt kommer klart frem. Håpet er at dette kan bidra til en grunnleggende forståelse, og slik bygge opp under visjonen om det livssynsåpne Norge.

Kan en vantro fritenker være med på å skape en statlig livssynspolitikk? Andreas Hompland mener det.

En vantro fritenker

TEKST: ESKIL SKJELDAL
FOTO: SCANPIX/JØRGEN SVARSTAD

ENØYD VEIVISER

Hompland kommer fra bedehusland i dalstrøka innafor Sørlandet, men har aldri selv vært kristen. Det betyr likevel ikke at han ikke er opptatt av tro og livssyn:

– Jeg er en interessert tilskuer. Som journalist har jeg vært en enøyd veiviser for de blinde. Jeg har kunnet fortelle de kulturradikale noe om hva som foregår i disse miljøene. Jeg kunne komplisere den enkle forestillingen om at dette bare er mørkemenn. Jeg er sosiolog, mitt interessefelt er menneskers tenkemåter. Når Gud finnes i folks liv, setter sosiologen i meg inn.

– *Du presenteres ofte som ateist. Er det korrekt?*
– Nei. Om Gud finnes eller ikke, er uinteressant. Gud finnes inni hodene og hjertene på flere milliarder. Han er dermed en sosial realitet.

TRO SOM HEGEMONI

For den unge Hompland var kristenfolket en plage. De troende hadde det sosiale hegemoniet, var evangeliserende og moraliserende. De som ikke var kristne, ble kontrol-

lert på de troendes normer:

– Jeg har et distansert forhold til alle former for religion. Men jeg har stor respekt for de som faktisk tror og opplever dette som samlighetsspørsmål.
– *Ubehaget med den kristendomsformen du beskriver må da ha preget deg sterkt, også i arbeidet i utvalget?*

– Ja, på den måten at jeg misliker absolutte sannheter og styringslyst. Da lukter jeg formynderi på lang lei.

– *Men religiøs tro er basert på en absolutt sannhet: Gud. Er du ikke da grunnleggende kritisk til all religiøs virksomhet?*

– Jeg er fundamentalt kritisk til tro som trumfer fornuft, men benekter ikke at religiøst baserte handlinger også kan føre noe godt med seg.

STATENS LIVSSYNSPOLITIKK

Når Hompland skal løfte frem de viktigste prinsippene i utvalgets mandat og arbeid, er det to dilemma som melder seg: Staten må finne løsninger på det faktum at selv om

den ikke lenger skal holde seg med et statlig religionsvesen, så har folkekirken likevel en prioritert plass:

– Det andre blir da vel så viktig: Hvordan skal de andre livssynssamfunnene behandles på lik linje? Utvalget har løst dette ved å legge stor vekt på likebehandling og ikke-diskriminering, og at dette trumfer tradisjonelle ordninger.

Hompland er særlig overrasket over resepsjonen hos koalisjonen av statskirketeologer, Edvard Hoem og KrF. De mener at den prinsipielle tenkningen har gått for langt:

– De argumenterer med at det ikke er noen grunn til å forandre noe som fungerer. Du finner denne forståelsen også i den sosialdemokratiske måten å tenke om folkekirken på, etter at Arbeiderpartiet ble kristnet av Tor Aukrust som på 50-tallet gjorde Jesus til den første sosialdemokrat. Man mener at den folkelige fornøydhet må få bestemme. Dette er problematisk. Likebehandlingen må være et sentralt prinsipp i den sekulære stats politikk.

– *Hva frykter de?*

– At den selvfølgelige førstefødselsretten skal gå tapt, at sammenvevingen mellom folket og den lett forklede statskirka skal bli borte.

– *Men den må bort?*

– Dnk må venne seg til tanken om at den er ett trossamfunn blant mange andre. Den kan ikke ha en spesiell posisjon og autoritet i kraft av lovverk og regler som gir statlig beskyttelse.

DISSENTEREN

Hompland tok dissens på premisset om at staten skal føre en aktivt støttende livssynspolitikk og sær-finansiere tros- og livssynssamfunn:

– Staten kan ikke sette tros- og livssynssam-

funn i en annen kategori enn andre frivillige organisasjoner og institusjoner i det sivile samfunnet. Når den skal være aktivt støttende, særbehandler staten menigheter fremfor for eksempel idrett, kultur, filosofiklubber eller andre samfunnsgagnlige aktiviteter. Det er en feilplassering av statens oppgaver og ansvar.

– *Skal du selv gravlegges i kirkelig regi?*

– Nei, jeg finner min egen gravlegger. Jeg vil ikke gravlegges humanetisk, det er for sekterisk for meg. De sensurerer sanger og tekster. Jeg vil ha folk som tar det rituelle og seremonielle på alvor, men ønsker å fritas fra guddommelige løfter og velsignelser.

FAKTA

Andreas Hompland

Journalist og sosiolog, tidligere kulturredaktør i Dagbladet. Medlem av Stålsett-utvalget.

Livssyns- åpenhet, ikke nøytralitet

Sturla Stålsett har vært tett på et arbeid som har fått stor oppmerksomhet. De har lagt frem kriterier for en helhetlig statlig tros- og livssynspolitikk. Han var klar over alvoret.

TEKST: ESKIL SKJELDAL
FOTO: KIRKENS BYMISJON
OG ROBERT D. HOLAND

FAKTA

Sturla Stålsett

Generalsekretær i Kirkens Bymisjon. Ordinert prest i Dnk, har en doktorgrad i latin-amerikansk frigjøringssteologi. Aktuell som leder av det regjeringsoppnevnte Stålsett-utvalget.

– Vi fikk et bredt mandat. Vi måtte se oss selv som borgere som skal komme med råd på vegne av og for hele samfunnet.

LIKEBEHANDLING OG TRADISJON

– *Utvalget mener at likebehandling trumfer Den norske kirkes tradisjonelle formelle privilegier. Er det rett forstått?*

– Utvalget mener det i fremtiden bør være slik at likebehandling mellom ulike tros- og livssyn må veie tyngre enn argumenter bygget på tradisjon. Men det er ikke til hinder for å videreføre forhold som i dag lener seg tungt på tradisjonen, som for eksempel fridager knyttet til de kristne høytidene.

Stålsett forteller om likebehandling ut fra behov, ikke matematisk likhet. Det betyr at majoriteten naturlig får den plassen som tilkommer dem.

– Likebehandling av typen «siden ikke alle kan, så kan ingen», bryter med utvalgets tenkning. Både flertall og mindretall skal tilgodeses. På en del områder betyr det justeringer av ordninger som bygger på hegemoni, ja. Men når eksempelvis de fleste pasientene på et sykehus er kristne, så vil det være behov for en sterk prestetjeneste. Samtidig må de som trenger noe annet ivaretas ut fra egne premisser. Vi kan ikke forutsette at majoriteten kan ivareta minoritetens behov.

SEKULARISERING SOM POSITIV KRAFT?

Utvalgslederen mener at det ikke er en

motsetning mellom livssynsåpenhet og sekularisering:

– Sekulariseringen åpner for et rom som ikke er monopolisert av ett dominerende livssyn. Sekulariseringen bidrar til en differensiering, det er positivt.

– *Så det er forskjell på «sekularisering» og «sekularisme»?*

– Ja. Sekularisme består av restriksjoner, tilbaketrekning eller usynliggjøring av tro, noe som er uheldig. Vi skiller skarpt mellom det livssynsåpne og det livssynsnøytrale, det livssynsåpne rommet er ikke nøytralt. Det er mangfoldig. Dette er en viktig forskjell.

EN AKTIVT STØTTENDE STAT

Dette åpner opp for diskusjonen om staten skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. To i utvalget tok dissens. Men Stålsett forsvarer statens rolle:

– Tro og livssyn er viktig for den enkeltes liv, og dermed for samfunnet som sådan. Dette er ikke en tilfeldig interesse, det dreier seg om eksistensiell livstolkning, derfor er dette annerledes enn golfklubber og fuglekikking.

– MEN SKAL STATEN STØTTE DETTE?

– Ja. Staten har ansvaret for å beskytte tros- og livssynsfriheten. Om den ikke er tilrettelagt, er dette tomme ord om en grunnleggende menneskerettighet. I tillegg bør

staten være positiv til verdien av tro og livssyn i en organisert form.

Stålsett mener at det å ha livsfase-riter og et sted å drøfte eksistensielle spørsmål er viktig. Det sikrer samfunnets verdimeslige infrastruktur:

– Staten fører en aktivt støttende politikk på mange andre områder, som helse og kultur. Den bør også ha kompetanse på tro og livssyn.

TEOLOGIEN ÅPNER FOR LIVSSYNSÅPENHET

– *Du er også en markant kirkeleder. Hva slags konsekvenser får deres arbeid for vanlige kirkemedlemmer?*

– Jeg ser ikke for meg at dette får dramatiske konsekvenser for livet i Dnk, sett fra et kirkemedlems ståsted. Noe av det vi foreslår kan føre til en viss reduksjon i antallet medlemmer på sikt. Vi er bedt om å rydde opp i medlemsrot og dobbeltmedlemsskap. Dette er med på å myndiggjøre borgerne. Jeg tror folkekirken kan klare seg godt uten den tradisjonelt tette bindingen til staten.

Han mener at det livssynsåpne rommet har en begrunnelse i kristen teologi: Det å åpne opp for den andres tilstedeværelse og å vektlegge respekt for den andres trosoverbevisning, er i tråd med kirkens verdigrunnlag:

– Spørsmålet er om vi i Den norske kirke er villige til å ta denne utfordringen når det betyr at vi utfordres på praksiser hvor vi er forfordelt, fordi vi har vært statskirke.

3 om

Er du fornøyd med Stålsett-utvalgets rapport? Hvorfor/hvorfor ikke?

INGE J. LØNNING (75),
professor, leder av
Menneskerettsutvalget (2009-2012)

– Det positive er at de inviterer til en bred debatt. Det negative er at de går langt ut over sitt mandat ved å plukke fra hverandre Grunnlovens § 2 (vedtatt i 2012). Derne

st at de rir likebehandlingsprinsippet altfor langt, eksempelvis ved å si at Den norske kirke ikke skal ha noen rolle i store nasjonale hendelser. I praksis oppnås da det motsatte av å sikre religionens plass i det offentlige rom, nemlig at den religiøse dimensjonen utestenges fra viktige offentlige begivenheter.

TROND BAKKEVIG (64),
prost og leder av Kirkerådets
Kirke/stat-utvalg (1998-2002)

– Jeg er fornøyd med retningen på rapporten. Den ivaretar det vi ønsket i innstillingen *Samme kirke - ny ordning* (2002), hvor vi vektlegger likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn, samt at staten skal føre en aktivt støttende religionspolitikk. Det jeg savner, er at de hadde reflektert mer over situasjonen knyttet til at vi har en majoritetskirke og en historie som former, og dermed at vi ikke starter på et nullpunkt.

HELGA HAUGLAND BYFUGLIEN (62),
biskop og preses i Bispemøtet

– Det beste med rapporten fra utvalget er den visjonære tittelen: Det livssyns-åpne samfunn. Utvalgets visjon om et samfunn der tro og livssyn er til stede, også

i vårt felles rom, er viktig i møte med tros- og livssynsmangfoldet i landet vårt. Jeg tenker at styrken i rapporten ligger i at tanken om en livssynsnøytral offentlig arena er forlatt. Svakheten er at den i for liten grad tar følgene av at staten ikke starter med blanke ark, men må relatere til tradisjon og kultur når en ny religionspolitikk skal utformes.

skoletid, under skolegudstjenestene?

– *Er du inkonsekvent, Sommerfeldt?*

– Dommen handler om den obligatoriske religionsundervisningen. Gudstjenester skal ikke inngå i dette. Men i undervisningen av norske tradisjoner, er det naturlig at barna får erfare den tradisjonen som det store flertallet tilhører, og som har vært her i 1000 år. Den nåværende ordningen beskytter minoritetene mot uønsket påvirkning.

OPPGAVER PÅ VEGNE AV FELLESSKAPET

– *Handler ikke diskusjonen mellom dere om en kirke bør utføre offentlige oppgaver på vegne av fellesskapet?*

Sommerfeldt mener at det ikke er noe i veien for at kirken kan utføre oppgaver på vegne av fellesskapet. Men den må ikke.

– Spørsmålet er hvorvidt kirken er i stand til å håndtere oppdraget på en pluralistisk måte.

Brun-Pedersen er ikke enig: – Hvordan tror du det oppleves for ikke-religiøse personer at prester skal ta seg av deg i sårbare situasjoner på sykehus og i fengsel? Ser du ikke hvor galt dette blir?

Sommerfeldt mener at kirken ikke har dette monopolet:

– I et fengsel er det slik at om en muslim trenger kontakt med en imam, sørger presten for det.

Brun-Pedersen mener det er respektløst at minoriteter må gjennom kirken for å få hjelp fra egne. En livssynsnøytral førstelinjetjeneste er langt å foretrekke.

– Det mest sympatiske med Stålsett-utvalget er at de ikke argumenterer for at kirken skal forsvinne ut, men at andre skal inn. Dette er en ryddig, demokratisk tanke. Tiden for kirkenes særrettigheter er forbi. Biskopen burde ikke stå i veien for en modernisering av demokratiet. Da blir kirken usolidarisk.

– Brun-Pedersen presenterer livssynsnøytraliteten som åpenbar fornuft, men det er én religionspolitisk posisjon blant flere. I et pluralistisk samfunn behøver det ikke være et skarpt skille mellom religion og stat. Debatten handler ikke om religionsfrihet, men om en stat kan knyttes opp til det dominerende livssynet i befolkningen. Det mener jeg den bør. Forutsetningen er at minoritetenes rettigheter beskyttes.

Brun-Pedersen synes en biskop fra majoritetsreligionen bør være varsom med å fortelle minoriteter hva som er rettferdig og urettferdig:

– KRL-faget er et eksempel på at vi har feilet i Norge. Dommen mot faget i 2007 advarer mot aktiviteter i fellesskolen «som er egnet til å påvirke til annen tro». Resultatet er at det nå ikke er lov å forkynne i RLE-faget. Men hva er logikken i at det fremdeles er lov å forkynne i øvrig

de har bidratt til en legitimering av det jeg oppfatter som HEFs hovedsak: å begrense religiøse institusjoners posisjon i det norske samfunnet. Det kalles en kamp mot statskirkeordningen, men er i praksis en kamp mot folk som tilhører den største religionen i landet.

Brun-Pedersen mener det er skuffende at en biskop ikke reflekterer over alliansen i stedet for å angripe:

– HEF har alltid kjempet mot statskirkelogikken. Men samtidig kjemper vi for retten til å være selvstendige trossamfunn. Vi har alltid stått sammen med kirken, mot statlig overstyring. Vi har gratulert kirken hver gang de har fått selvstendighet.

– *Ønsker dere i HEF å bekjempe religion?*

– Nei. Vi argumenterer kun for et skille mellom religion og samfunnets offentlige fellesinstitusjoner. I et moderne demokrati må disse institusjonene være livssynsnøytrale. De skal være for alle, da må likebehandling være premisset. I samfunnet for øvrig skal det være full frihet for religiøse aktiviteter.

MINORITETENE MÅ DEFINERE URETTFERDIGHET

Sommerfeldt mener ikke at hans posisjon legger opp til urettferdighet.

Kampen om statens verdier

TEKST: ESKIL SKJELDAL
FOTO: KIRKEN.NO OG HUMAN.NO

Biskop Atle Sommerfeldt og Jens Brun-Pedersen fra Human-Etisk Forbund (HEF) kommer i frisk debatt om Stålsett-utvalgets arbeid. De løfter fram statens verdier, om tradisjon og menneskerettigheter. For hva skal ha forrang når prinsipper kolliderer?

LIVSSYNSNØYTRALITET

Sommerfeldt er kritisk til at et livssynsåpent samfunn må bety at staten er livssynsnøytral:

– Det skaper en for stor avstand mellom befolkningens verdier og staten. Det er i dag en stor oppslutning om kirkens verdier. Det bør vektlegges i større grad.

– *Er dere i HEF fornøyd med teksten fra Stålsett-utvalget?*

– Ja. Stålsett-utvalget har nå konkludert med de samme løsninger som vi har forsøkt å få gjennom i årtier: et skille mellom stat og kirke og likebehandling av alle trossamfunn.

VANHELLIG ALLIANSE

– *Sommerfeldt, du har reagert på at frikirkeledere danner en vanhellig allianse med HEF. Hva mener du med dette?*

– Min kritikk gjelder frikirkeledere, ikke HEF, fordi

TEKST: ESKIL SKJELDAL
FOTO: MARIANNE TORP

– Kirken må våge å bli mer markant

Den aller viktigste innsikten fra Stålsett-utvalget er tanken om en aktiv statlig tros- og livssynspolitikk, mener Harald Hegstad, professor i systematisk teologi på MF.

Som statskirke har kirken vært privilegert, men den har også vært maktesløs. Det at kirken nå må være et trossamfunn på linje med andre, er bra for kirken, mener Harald Hegstad.

– Tro er viktig for individet, men også for offentligheten. Dermed styrer utvalget unna en fransk modell, der man opererer med et nøytralistisk forhold til tro, forklarer Hegstad.

– *Men skal en stat drive en aktiv tros- og livssynspolitikk?*

– Ja, når vi har en velferdsstat som støtter opp om det meste, ville det være unaturlig at staten ikke skal støtte dette feltet også. Samtidig er det et dilemma her. Når staten er aktiv, er dette også en anledning for staten til å styre: den som gir finansiell støtte kan stille krav. Her vil andre trossamfunn oppleve mer av det Dnk har opplevd lenge.

GRUNDIG OG VIKTIG

– *Synes du utvalget har gjort et godt arbeid?*

– Ja. Dette er en grundig utredning og et viktig prinsipielt dokument.

– *Hvordan vil vanlige kirkemedlemmer merke virkningene av Stålsett-utvalget på sikt?*

– Utvalgets tekst er et uttrykk for endringer som har gått gradvis, vi vil dermed ikke se store utslag. Jeg tror Dnk nå trenger en mentalitetsendring: vi må forstå at vi må gå fra å leve på restene av privilegier til å få en ny selvbevissthet. Det kirken har på hjertet, kan nå ta sin plass i det offentlige rom i kraft av sitt budskap, ikke i kraft av posisjonen som statskirke. Kirken må nå våge å bli mer markant, må våge å ta denne plassen.

EN LAT KIRKE

– *Vil utvalgets forslag føre til økt sekularisering?*

– Jeg tror snarere tvert imot. Jeg støtter meg her på religionsosiologene som konkluderer med at statskirke-konseptet har ført til en sekularisering av samfunnet. Det er fordi en statskirke må bli en svak kirke, den lever på statens nåde. Resultatet kan være at kirken blir lat, butikken holdes i gang uansett hvor lite du gjør. Kirken har vært en subsidiert monopolist. Som statskirke har kirken vært privilegert, men den har også vært maktesløs. Dnk er et paradoks; 80 % av alle nordmenn er medlem, men kirken makter i liten grad å forme medlemmenes daglige liv. Det at kirken nå må være ett trossamfunn på linje med andre, er bra for kirken.

– *En viktig innsikt fra utvalget er at likebehandling av trossamfunnene alltid skal trumfe kirkens formelle privilegier. Hvordan vurderer du dette?*

– Slik må det være. Staten er for alle, men kirken er for dem som ønsker å tilhøre den.

KIRKEN HAR STOR TYNGDE

– *Men de uformelle posisjonene, den kristne tradisjonen, blir ikke berørt av utvalget?*

– Nei. Kirkens posisjon, det store medlemstallet og den kristne tradisjonen, er der i kraft av sin egen tyngde. De mest radikale likebehandlere ville for eksempel sagt: «Julen er en av mange religiøse fester, hvorfor

FAKTA:

Harald Hegstad

Professor i systematisk teologi på MF, leder av Oslo bispedømmeråd. Hegstad satt i Kirkerådets Kirke/stat-utvalg (1998–2002), og i regjeringens utvalg om kirkedemokrati (2008).

skal dette være offentlige fridager?» Men slik resonnerer ikke utvalget. Men om den kristne troen forsvinner, tror jeg at offentlige helligdager basert på kristne høytider vil opphøre.

– *Så utvalget styrer ikke etter verdinøytralitet?*

– Nei. Utvalget er langt unna den aggressive sekularismen der man ikke gir den kristne tradisjonen rom. Her bommet Ha-reide med sin påstand om at utvalget fører en aggressiv nøytralitetspolitikk. Utvalget er tydelig: alle må akseptere å bli utsatt for andres utøvelse av religion. Dette hører inn under menneskerettighetene, og dermed skal det være i det offentlige rom. Det å ikke ha religion er ikke mer nøytralt enn å ha det.

SR-leder

Fremmedfrykt

Hva er det som gjør at en student føler at det ikke er plass til ham eller henne?

I fjor høst skulle alle MFs studenter delta på en evaluering for å kartlegge læringsmiljøet på skolen. En slik evaluering er viktig for å bli kjent med hva studentene er opptatt av, og vi i studentrådet leste den med stor interesse. Hovedinntrykket jeg sitter igjen med, er at studentene på MF er godt fornøyd med det faglige tilbudet og at de trives godt. Det var likevel spesielt én ting i undersøkelsen som har gitt meg mye å tenke på i ettertid. Noen få av studentene ga uttrykk for at de ikke føler det er plass til dem på MF fordi det er en kristen utdanningsinstitusjon. Dette har fått meg til å stille en del spørsmål:

MFs IDENTITET

Hva er det som gjør at en student føler at det ikke er plass til ham eller henne? Kanskje handler dette om den enkelte studentens holdninger. Men kan det også ha med MFs identitet å gjøre? Er bildet av MF fortsatt at den er «presteskolen» og bare det?

Det er lenge siden MF var en institusjon som utelukken- de utdannet prester og andre kirkelig ansatte. Mange av studentene studerer nå samfunnsfag eller andre emner innen religion og pedagogikk. For et utrolig verdifullt tilskudd dette er! Samtidig som MF utrunder kirken med høyt utdannede medarbeidere, får samfunnet også re-

flekterte lærere, religions- og samfunnsvitere - for å nevne noen. Men er det sånn at vi av og til glemmer disse andre studieretningene i omtalen av skolen?

ET «VI» SOM ROMMER ALLE

Når jeg skriver dette, står vi i studentrådet midt i vårt store arrangement dette semesteret: temauke om fremmedfrykt. Et av temaene som har blitt tatt opp, er skillet mellom «vi» og »dem». «Vi» er den definerte gruppen som har noe felles, det kan være felles interesser, samme hjemsted - eller studieretning. «Dem» er de udefinerte, alle de andre som ikke tilhører vår gruppe. Foredragsholderen gjorde oss oppmerksomme på hvor lett vi har for å skape sånne skiller, helt ubevisst. Hvem er «vi-et» på MF? Har vi noen slike skiller, også innenfor fakultetets fire vegger? Det er naturlig å ha grupper man kjenner seg mer komfortabel med enn andre. Men er det noe vi kan gjøre for å skape en enda sterkere identitet som MF-studenter? Hva kan vi gjøre for å styrke et «vi» som rommer alle oss som hører til på MF?

Gunhild Grøve

Gunhild Grøve
studentrådsleder

40 års alumni

40 år er gått, og gamle kullinger med ektefeller møttes igjen på MF. Her ble det lunsj og informasjon fra rektor om dagens MF. Professor emeritus Kjell Olav Sannes snakket om «En lutheraners opplevelse av MF på 2000-tallet.» I tillegg møtte de to studenter og stipendiat Maria Junttila Sammut.

Bildet er fra festen på kvelden. Stående fra v.:
Eli Brandt Ihlebæk, Sissel Veøy, Guttorm Oskar Ihlebæk, Harald Otto Aalvik, Jørgen Korsvik, Håkon Tørring, Eystein Freuchen, Morten Alsvik, Wenche Skoglund, Johan S. Østerhus, Inge Bjørn Rossavik, Leif Lie-Bjelland, Bjørg Erlimo, Nils Kaare Erlimo, Jan Ove Ulstein og Olav Myklebust.

Sittende fra venstre:
Torill Korsvik, Sylvi Aalvik, Leif Veøy, Liv Hansen og Arne Bjørn Hansen.

25 års alumni

De som var ferdig på MF for 25 år siden møttes til hyggelig prat og gjensyn. Tidligere studiedekan Øystein Lund oppdaterte om utviklingen de siste 25 årene og hvordan MF fremstår som en vitenskapelig høyskole i dag. Dagen ble avsluttet med en hyggelig middag på kvelden.

Fra venstre:
Tor Martin Koppang, Njål Engmark, Torbjørn Aamli, Øystein Lund, Stein Reinertsen, Ingeborg Midttømme, Rannveig Gjevre, Arild Hellesøy, Erling Nevland, Arvid Helle, Olav Gading, Birgitte Bentzrød, Ingrid Strand Tandberg, Trine Færevåg, Michal Møgster og Jon Aarsland.

Studenttillitsvalgte, våren 2013

Foran fra venstre;
nestleder og faglig leder Mario Liavåg og studentpolitisk ansvarlig Kristian Myhre.

Bak fra venstre:
religion- og pedagogikkmedlem Madelène Leidland, religion- og samfunnmedlem Leif Arne Løhaugen, miljøutvalgsleder Veronika Møyholm, teologimedlem Ingrid Wågen Nyhus og leder Gunhild Grøve.

Forskning aktuelt

To av våre ansatte befinner seg dette året i USA. Vi tok en kort e-post-veksling med dem.

Professor Jan-Olav Henriksen, som overtar som forskningsdekan ved MF i august, arbeider ved forskningscenteret Center of Theological Inquiry i Princeton, New Jersey:

– *Hva slags prosjekt jobber du med?*

– Vi er en gruppe på til sammen 14 forskere fra USA og Europa som har et felles tema, selv om vi har ulike forskningsprosjekter. Det felles temaet er *Evolution and Human Nature*. Ved å bringe sammen forskere som er biologer, antropologer, teologer, psykologer og filosofer, vil CTI prøve å få til en samtale på tvers av disiplingrener og belyse temaet fra en rekke ulike synsvinkler. Selv arbeider jeg med en bok om hvordan forståelsen av Gud kan kaste lys over menneskelig erfaring, og hvordan menneskelig erfaring i sin tur også kan kaste lys over på hvilken måte vi forstår Gud.

– *Hvordan foregår denne tverrfaglige samtalen?*

– Arbeidet foregår ved at vi bruker en dag i uken til å diskutere notater knyttet til våre ulike prosjekter – en forsker presenter sitt notat hver uke. Jeg har allerede presentert mitt prosjekt to ganger og har fått mye konstruktiv tilbakemelding. Samtidig er dette en krevende arbeidsform, ikke minst fordi noen av fagene de andre representerer, er fag jeg har vært lite informert om tidligere. Så jeg har en kombinasjon av en intens forskningsperiode og en bratt læringskurve på enkelte ting. Men det er svært tilfredsstillende å få lov å være med i en slik gruppe, der noen av de fremste forskerne i verden på enkelte av feltene er med. Det er også en unik sjanse til å skrive min egen bok på en måte som kan være oppdatert og informert av ting som skjer i andre fagfelt. Princeton er dessuten et flott sted med mange hyggelige mennesker og to fantastiske biblioteker.

Stipendiat **Ingrid Christine Reite** er på forskningsopphold ved Claremont Graduate University i California:

– *Hvordan er det å være ph.d.-student ved Claremont?*

– Det er mange gode ting å si om å få bo under palmene et år sammen med familien ... Men dette er jo først og fremst et skriveopphold der jeg får mulighet og ro til å gjøre analyser og skrive doktorgradsartiklene uten avbrudd fra andre plikter. Samtidig er det en mulighet til å etablere nye fagnettverk. Jeg er knyttet opp mot Claremont School of Theology og har kontakt med andre ph.d.-studenter og professorer. Det er også viktig å engasjere seg tverrfaglig, og jeg har etter hvert fått kontakter også på Claremont colleges UCLA og UC Irvine.

– *Som stipendiat på MF er du en del av LETRA-prosjektet som jobber med læringsbaner hos ansatte i Den norske kirke. Hva tror du utenlandsoppholdet tilfører forskningen din?*

– Det er klart at et feltarbeid om læring hos prester i Dnk i utgangspunktet synes langt fra det å holde til i USA. Samtidig befinner jeg meg i et land som viser et stort mangfold av hva en prest kan være. Jeg tror at dette kan være en kontrastvegg mot mitt materiale og kan få fram funnene mine tydeligere. CST utdanner også religiøse ledere for ulike religionssamfunn, slik at jeg i tillegg får perspektivet mot hvordan kommende ledere for ulike religioner lærer. Dette frister til en ny data-innsamling.

Hanne Løland Levinson er invitert til workshop in Jewish Studies i New York 20.-23. mai. Arrangørene er: The American Academy for Jewish Research, Department of Hebrew and Judaic Studies ved New York University og Graduate Centre ved City University of New York.

Otfried Czaika, MFs nye professor i kirkehistorie, har utgitt boken *Migration und Kulturtransfer im Ostseeraum während der Frühen Neuzeit* sammen med Heinrich Holze i Rostock. Han har også nylig utgitt en monografi om den svenske reformasjonsbiskopen *Sveno Jacobi* (biskop i Skara 1530-40). Begge bøker utkommet i serien Acta Bibliothecae Regiae Stockholmiensis.

Jan-Olav Henriksen har sammen med Kathrin Pabst (UiA) skrevet boken *Uventet og ubedt: Tradisjonell religiøsitet i møte med paranormale erfaringer* (Universitetsforlaget).

Lars Johan Danbolt har sammen med Hans Stifoss-Hanssen skrevet «*Da kirkeledere ble samfunnsledere. Bisperollen i tida etter 22. juli*» i boken: *Den offentlige sorgen* (Universitetsforlaget).

Leif Gunnar Engedal og **Tone Stangeland Kaufman** har skrevet hvert sitt bidrag i boken *Kristen Spiritualitet. Perspektiver, tradisjoner og uttrykksformer* (Akademika).

Liv Ingeborg Lied har skrevet artikkelen "Religious change and popular culture: with a nod to the mediatization of religion debate" i boken *Mediatization and Religion. Nordic Perspectives* (Nordicom).

Karl Olav Sandnes har publisert artikkelen "Christian Baptism As Seen by Outsiders: Julian the Apostate As an Example" i det anerkjente tidsskriftet *Vigiliae Christianae*. Sandnes er forøvrig gjesteprofessor i Kina dette året, ved seminaret i Changcha, Hunan.

Helene Lund og **Vidar L. Haanes** har skrevet artikkelen "The role of religious institutions in community development". Artikkelen er utkommet i boken *Reimagining democratic societies: a new era of personal and social responsibility* (Council of Europe higher education series No. 18).

Corinna Körting har publisert artikkelen "Der Tempel – ein Ort der Krankenheilung? Antworten aus Mesopotamien und Israel" i *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* nr. 4/2012.

Mitt funn

TEKST: TRINE ANKER
FOTO: MARIANNE TORP

Respekt i skolen

I ph.d.-avhandlingen min analyserte jeg hvordan respekt som sosial praksis utøves i norsk skole.

RESPEKT SOM MOTEORD

Respekt er nevnt flere ganger i læreplanen for grunnskolen. Der er man ute etter at elever skal lære respekt for andre mennesker, kulturer og religioner. Fra politisk hold hører vi ofte et rop om mer respekt i klasserommet. I tillegg har anti-mobbeprogram brukt respekt som nøkkelord. Men hva respekt betyr, er det få som snakker om.

Jeg ønsket å gå bak moteordet respekt og ta en titt på hva respekt er som praksis. Hvis respekt er så viktig for utdanningen, må vi jo vite noe om hva elever legger i begrepet, og om hvordan respekt leves ut i skolen.

RESPEKT I PRAKSIS

For å finne hva respekt er i praksis, møtte jeg

opp på en barneskole med en verktøykasse av filosofiske betraktninger (Charles Taylor, Axel Honneth og Kelly Oliver). Jeg observerte i klasserom, skolegård og do-køer, og jeg intervjuet elever. Hva respekt er som praksis kan deles opp i følgende kategorier:

1. Respekt handler om å eie. Respekt er i en slik form knyttet til utseende, til klær og til ulikt tilbehør. Elever kan få respekt ved å ha den aller nyeste mobiltelefonen. Men bare til et visst punkt. Er man ikke allerede med blant de populære, kan fancy objekter like gjerne føre til en klassifisering som «wannabe», en som prøver å være noe annet enn det hun egentlig er.

2. Respekt handler om å posisjonere seg. Hvis en elev ikke opplever å ha respekt, kan han prøve å få det. Mister eleven respekt ved at læreren ydmyker ham foran klassen, kan han vinne respekten tilbake ved å vinne en fotballkamp eller bryte noen regler. Lærerne kjemper på liknende vis om respekt gjen-

nom håndhevelse av regler. Posisjonering for respekt risikerer å bli en kamparena.

3. Den siste formen for respekt er det flere elever kaller den egentlige respekten. Den skiller seg fra de to andre kategoriene ved ikke å være noe noen eier eller kjemper seg til. Denne formen for respekt handler om å være snill, å kunne lytte til andre, om åpenhet og om å få en sjanse til. Elevene presenterer mange såre historier når de legger ut om den egentlige respekten.

HVA SÅ?

Elevenes nyanserte syn på og praktisering av respekt viser hvordan et slikt begrep kun blir virksomt som moralfilosofisk ressurs dersom reelle situasjoner og meningsbrytninger brukes aktivt både i undervisning og i andre praksiser på skolen. Respekt som levdt liv holder seg ikke utelukkende til idealer. Respekt i skolen har noe å si både til moralfilosofien som akademisk disiplin, og til utdanningspolitiske diskusjoner.

Å leve side om side er ikke det samme som å leve i harmoni, men å leve med hverandre, lytte til de andres synspunkter og å respektere at vi ikke ser verden med de samme brillene.

Verdien av meningsbryting

TEKST: JANICKE HELDAL STRAY, FØRSTEAMAUENSIS I SAMFUNNSFAG - MF
ILLUSTRASJONSFOTO: ISTOCKPHOTO

I 1982 ga Paul McCartney og Stevie Wonder ut sangen «Ebony and Ivory» (ibenholt og elfenben). Sangen hyllet det harmoniske samfunnet: vi vet alle sammen, synger de, mennesker er like uansett hvor i verden de er. Videre lyder teksten «vi lever sammen, side om side, i perfekt harmoni». Moralen i sangen er at ulike mennesker skal leve sammen side om side, alle er like. Sangen uttrykte et håp for det flerkulturelle, åpne og gode samfunnet.

Norge var en forholdsvis ensartet nasjon den gangen i 1982. Det var få innvandrere. De som var kommet til Norge med en annen hudfarge, kultur og religiøs bakgrunn, representerte den gangen noe eksotisk, og for mange, noe spennende. Over 30 år senere ser samfunnet ganske annerledes ut. Det er mange som bekymrer seg for nettopp den manglende evnen vi har til å leve sammen, side om side, i perfekt harmoni.

OPPGJØR MED HARMONI-TANKEGANG
I Stålsett-utredningen *Det livssynsåpne samfunnet*, tas et forsiktig oppgjør med denne harmoni-tenkningen. Utvalget mener at det er helt avgjørende for et flerkulturelt sam-

funn som vårt å ha en åpen dialog om det vi ikke er enige om. Dialog betyr ikke det samme som harmonisering, fordi harmonisering undertrykker uenighet. Noen omtaler denne modellen som uenighetsfellesskapet, og flere og flere mener at uenighet både er fruktbart og demokratiserende.

En talskvinne for dette synet er Chantal Mouffe. Hun er en akademisk tenker som utfordrer det bestående, og mener at vi i mye større grad må søke å oppnå et radikalt demokrati. Vi må bygge videre på prinsippene i menneskerettighetserklæringen, mener Mouffe, men være mer opptatt av enkeltindividet og ikke kun det politiske nivået. Det som er helt sentralt for et levende demokrati, er at borgerne får delta i offentligheten med alle sine meninger. Et flerkulturelt samfunn karakteriseres av at borgerne, du og jeg, får velge hvilke liv vi ønsker å leve. Hun ønsker seg et samfunn der alle har friheten til å ta egne valg. Kjernen i denne tenkningen er at vi ikke må søke konsensus, enighet og harmonisk kollektiv vilje. Vi må akseptere og sette pris på konflikter og politisk kamp mellom motstandere. Et samfunn hvor alle lever som frie og likeverdige borgere kan ikke bygges på en harmonimodell som forutsetter at alle blir enige om alt, hevder Mouffe. Alle kan ikke bli enige i et pluralistisk og demokratisk samfunn, da er det ikke lenger pluralistisk og demokratisk.

MORAL I DET OFFENTLIGE ROM
Mouffe understreker at det kollektive, det

vi har sammen, er grunnleggende for et hvert menneskes sosiale liv. Ideen om at konfliktfylte spørsmål tilhører den private sfæren, er feil. Interessekonflikter og mangfold kan ikke reduseres til å skulle løse konflikter gjennom regler og lover. Vi kan ikke, sier Mouffe, skille mellom den samtalen vi har i det private livet og den samtalen som skjer i det offentlige rommet. Hele det politiske feltet reduseres når moralske synspunkter ikke skal trekkes inn i diskusjonen om rettferdighet og like muligheter. I så fall forsvinner motsetningsforholdene, konfliktene og maktforholdene. De tas ut av det politiske feltet. Politikken blir omgjort til lidenskapsløse forhandlingsprosesser. Mouffe minner om at politikk ikke er forhandling alene, men også en kamp om makt. I dagens flerkulturelle samfunn er det ikke mulig å enes om hva rettferdighet er. I stedet må vi alle motiveres for, og opplæres til, å bli radikale demokrater.

Mouffe skiller mellom motstandere og fiender. Alle borgerne må følge de demokratiske spillereglene, og det må være enighet om de demokratiske reglene. I et demokratisk samfunn som vårt må det være rom for at ulike kollektive identiteter utvikles til å bli fronter. Kun på denne måten kan ulike meninger og motsetningsforhold løftes frem i lyset. Kamp mellom motstandere er ikke en trussel mot demokratiet. Tvert imot er kamp mellom motstandere en nødvendig del av

demokratiet. Demokratiet er nettopp basert på motsetningsforhold og ulike måter å forstå verden på.

VIKTIGE MOTSETNINGER
I dagens politikk er det uklare grenser mellom venstresiden og høyresiden. Det har ført til at motsetningsforholdet ikke blir tydeliggjort. I følge Mouffe er dette skadelig for demokratiet. Uklare grenser mellom venstresiden og høyresiden gjør det vanskeligere å danne kollektive identiteter. Borgerne blir misfornøyde og ser ikke lenger forskjell på de ulike politiske partiene. Konsekvensen er at vanlige borgere slutter å bry seg om politikk, for eksempel ved at valgdeltagelsen synker. Dette er alvorlig: en konsekvens av svak demokratisk deltakelse er at oppslutningen om andre kollektive identiteter enn de politiske øker, for

eksempel religiøse, etniske og nasjonalistiske identitetsformer.

«I dag vet vi at det er krevende å leve sammen i et mangfold.»

Et sunt demokrati karakteriseres av sammenstøt og konflikter mellom ulike grupper i samfunnet. Når det er konflikter, tydeliggjøres maktkamper og ulike synspunkter. Det er farlig å sette opp en grense for hva som kan diskuteres i et demokratisk samfunn, og å lage et skille mellom hva som er offentlige og hva som er private anliggender. Hvis motsetningsforholdene tilhører den private sfæren, vil ikke sammenstøtende og konfliktene kunne løses i den politiske sfæren med bruk av demokratiske prosedyrer og regler, men løses privat som moralske problemer. Konse-

kvensen blir at alle får fastlåste identiteter, og at det utvikles fiendskap, ikke motstand, mellom grupper av borgere i samfunnet.

LEVE MED - OG LYTTE
Sangen til Paul McCartney og Stevie Wonder bar løfter og håp om en tid som ikke kom. I dag vet vi at det er krevende å leve sammen i et mangfold. Vi lever ikke side om side i perfekt harmoni. Stålsett-utvalget har tatt oss et stort steg videre når de fremmer betydningen av demokratisk meningsbryting og understreker hvor viktig det er for demokratiet at ulike perspektiver får fremmes i offentligheten. Å leve side om side er ikke det samme som å leve i harmoni, men å leve med hverandre, lytte til de andres synspunkter og å respektere at vi ikke ser verden med de samme brillene. Kun på denne måten får vi et bærekraftig og sterkt demokrati.

Folk

REDIGERT AV
MARIANNE TORP

PERSONALNYTT

Liv Ingeborg Lied er tilkjent professorkompetanse i religionsvitenskap. Det er en begivenhet at MF nå har fått sin første professor i religionsvitenskap.

Solbjørg Helgesen er tilsatt i studieadministrasjonen som førstekonsulent fra 18. februar 2013.

Styrke i stillhet

Studentprest Elin Lunde og student Maria Dale delte ut små overraskelser med innbydelse til lunsjseminar. Temaet var «Styrke i stillhet» - om retreat og stillhet

midt i hverdagen. Sokneprest Sigurd Bakke, studentene Anne-Lise Hille og William Skolt Grosås innledet til samtale.

KUNSTEN Å SNEKRE EN PREKEN

8. - 11. januar arrangerte MF kurssamling på Gran for prester fra Tromsø domprosti, Sunnhordland prosti, Drammen prosti og Nord-Innherrad prosti. I overkant av 60 prester deltar på denne tredje runden av kurset «Kunsten å snekre en preken - med prostiet som verksted».

MISJON OG FORSONING

Tema for årets misjonsuke var «Misjon og forsoning» med fokus på forsoningsarbeid i Midt-Østen og prosjektet «Bridge Builders». I år var professor Robert Schreiter, en av verdens ledende og mest innflytelsesrike misjonsteologer, foreleser ved den tradisjonsrike Myklebust-forelesningen. Hans tema var «Mission as Ministry of Reconciliation».

GEVINSTENE TESTES

Gammeldags basar til inntekt for et misjonsprosjekt er obligatorisk i misjonsuka. På MF foregår det med ekte åresalg, og her tester studentene Harvey Van Bik og Hkawng La noen av gevinst-instrumentene mens rådgiver Bjørn Lyngroth prøver vannpipa.

Andakten

En annerledes frihet

TEKST:
IDUN STRØM SEFLAND,
UNIVERSITETSLEKTOR MF

Det var en annerledes konfirmantundervisning. En forelesning for Sosialhumanistenes Ungdomsundervisning; et livssynsnøtralt alternativ til konfirmasjon. Tema for alle oss ti forelesere som er i ilden i løpet av våren, er «frihet.» Da jeg fortalte om dette til en bekjent, kom responsen øyeblikkelig: «Hva skal du som prest si om det da? Kristendom og religion er vel mer regler og forpliktelser enn frihet?»

Bibelen snakker mye om frihet. Om at der Herrens Ånd er, der er frihet. At sannheten skal sette oss fri. At til frihet har Kristus frigjort oss. I Jesus sin «tiltredelses-erklæring»

i synagogen hjemme, henter han fram mektige ord fra Det gamle testamentet, om lenker som skal brytes og undertrykte som skal settes fri. Likevel er det mange som ikke forbinder kristen tro med frihet. Hvorfor det? Jeg ser to grunner: At kristne tidvis er bedre på å formidle bud enn frihet. Og at kristen frihet er en annerledes frihet som kan bli usynlig og utilgjengelig i et konsumsamfunn som vårt; en frihet fra frykt, forventningspress, fristelser og forbruk.

Til bursdagen min i vinter fikk jeg designergrytekluter av en venninne, påbrodert låstrofen «Freedom's just another word for

nothing more to loose». Hun mente det pas-set bra på mine elendige kokekunster, som gjør at jeg aldri møter noe forventningspress på kjøkkenfronten. Sangen var egentlig en protest mot materialismen; mot å være bundet av jag etter ting, makt, status, penger og posisjoner. Det er vel noe av det samme forfatteren Thomas Merton uttrykte da han kom inn i sin lille, spartanske munkecelle og kalte cellen «the four walls of my new freedom.» En ny frihet - fra frykt, forventningspress, fristelser og forbruk. Og så kan vi legge til: Frihet fra skylden og døden. Frihet til å alltid være elsket uansett. Døt er ropet fra påsken.

KLIMAVALG 2013 – HVA VELGER DU?

En vellykket klimafagdag på MF skapte engasjement. I paneldebatten, ledet av Aslak Bonde, ble de politiske partiene utfordret på hvordan de vil møte krisen. I panelet f.v.: biskop Atle Sommerfeldt, Svein Tveitdal fra Klimavalg 2013, Ingrid Aas Borge fra Changemaker, Ketil Solvik-Olsen (FrP), Irene Johansen (Ap), Øyvind Håbrekke (KrF), Nicolay Asstrup (H) og Rasmus Hansson (Miljøpartiet De Grønne).

BIBELN – PÅ MF

I forbindelse med teaterstykket *Bibelen* på Det Norske Teatret, fikk MF besøk av Sigve Bøe som spiller Moses og dramaturg Carl Morten Amundsen som snakket om forestillingen. Sigve Bøe fremførte en av sine monologer og det ble anledning til å stille spørsmål.

BYTTEDAG PÅ MF

Studentene arrangerte byttedag i februar. Her kunne alle komme og levere inn rene klær i god stand og samtidig ha mulighet til å få noe annet tilbake. En flott måte å gjøre nytte av tøy som ligger ubrukt. Det som ble igjen til slutt gikk til Fretex og Frelsesarmeen. I tillegg var det noe godt å bite i.

STUDENTRÅDSKANDIDATER

Noen av kandidatene på valg til studentrådet presenteres og intervjues av studentpolitisk ansvarlig i SR, Kristian Myhre. Fra venstre etter Myhre; Anders Hove (teologistudent), Madéline Leidland (lektorprogrammet) og Mette Johnsen (lektorprogrammet).

Vegard Holm

PÅ SPORET AV NOE EKTE

249,-

Vegard Holm har skrevet ei utfordrende og god bok. På en konkret og livsnær måte går han i dialog med erfaringer i unge voksnes livsverden: Hvem er jeg i ferd med å bli? Hvordan kan jeg gjøre kloke valg i samsvar med grunnleggende verdier? Hva betyr det å leve som kristen ungdom idag?

Leif Gunnar Engedal,
professor i praktisk teologi

www.lutherforlag.no

Søk opp **"Det teologiske Menighets-fakultet"** (direkte lenke på mf.no)

Asbjørn Finholt

Advokat
Postboks 7, 2001 Lillestrøm
Tlf. 63 81 60 80

VITAL BASE® Benkeputer

Putene har en sterk aldrings- og varmebestandig friksjonsduk på undersiden som sørger for at den ligger i ro på benken. Alle putene har glidelås for enkelt vedlikehold og rengjøring av trekk. Mer enn 400 fargenyanser i flamme-hemmende tekstiler av ull og ullblandinger.

Be om prøver og pristilbud!

VITAL BASE®

Your Challenge - Our Science

Myravegen 9, N-6060 Hareid
Tel +47 70 09 59 50 | firmapost@vitalbase.no
www.vitalbase.no

Individuell tilpasning og ergonomisk utforming.
Seteputer, ryggputer, kneleputer, formtilpasning.
Nesten alt er mulig.

«Hun skriver enkelt, forståelig og uten store fakter».

NOTTO R. THELLE I VÅRT LAND

ANNA RAMSKOV LAURSEN

Veier til helhet

Lær å meditere i kristen tradisjon

En innføringsbok i kristen meditasjon. I boka presenteres elleve meditasjonsformer fra kristen tradisjon på en enkel og lettest måte. Meditasjonsformene er hentet fra et tidsspenn på 2000 år og fra både protestantiske, katolske, keltiske, ortodokse og østlige tradisjoner.

ANNA RAMSKOV LAURSEN er teolog og arbeider som prest i Den norske kirke. Hun har fordypet seg i kristen spiritualitet og meditasjonspraksis og er utdannet leder innenfor kristen dypmeditasjon

Kr 298.-

Kjøp boka på www.verbumforlag.no eller i din lokale bokhandel.

 Verbum

Boktipset**Dømmekraft i krise?
Kirken og jødene**

Kriser krever dømmekraft. Sammen med Jan Ove Ulstein og Ottar Berge har prof. em. Torleiv Austad undersøkt kirkens holdninger til jødene, til NS og den uetiske teologien som viste seg under okkupasjonen.

TEKST: **ESKIL SKJELDAL**
FOTO: **ARNE STØVSET GJONE**

– *Hva er det viktigste funnet i denne boken?*

– At en rådende teologi førte til at dømmekraften ble for dårlig i en tid der man nettopp burde styrket sitt etiske engasjement for jødene.

– *Hva slags teologi var dette?*

– La meg nevne den teologien som gjorde seg gjeldende særlig i Israelsmisjonen: Kirken skulle frelse jødene, men overlot til staten å ta seg av det politisk vanskelige i et jødefolk på vandring. I denne tradisjonen avskrev man muligheten for å kritisere staten for jødeforfølgelsene. En annen type teologi så vi i tiltroen til at den sterke staten skulle gripe inn og rette opp igjen moralen i folket. Denne teologien bidro til å støtte opp om de krefter som støttet Hitler og Quisling. Mange teologer skjønte dette. De spur-

te: Har kirken en plattform for kritikk av urett og undertrykkelse i samfunnet? Genistreken til Berggrav var at han startet med uretten i samfunnet. Dette førte til at kirken fikk folket med seg. Da rettssystemet kollapset, tok kirken ansvar, sammen med folket.

– *Var det noe som var overraskende for deg i ditt arbeid?*

– Det overrasket meg at kirken var så passiv overfor minoritetenes problem i Norge, i første rekke jødene. De falt utenfor, og dette åpnet opp for en likegyldighet som igjen førte til at man ikke tok et oppgjør med antisemittisme og Hitlers jødeforfølgelser. Det var bare én kollektiv kirkelig protest i Norge mot jødeforfølgelsene, kalt «Hebreerbrevet», ført i pennen av Hallesby. Protesten var tydelig begrunnet i tanken om alle menneskers likeverd. Den var god, men initiativet kom for sent.

– *Hvorfor er dette en viktig bok?*

– Jeg svarer med Svein Ellingsens salme: «Noen må våke i verdens natt, noen må tro i mørket.» Dette er en påminnelse om at kirken alltid må være våken for ideologiske prosesser som innebærer en krenking av menneskeverdet og en undergraving av det elementære i en rettsstat.

– *Hva fikk du personlig ut av arbeidet med denne boken?*

– Jeg ble skamfull på kirkens vegne. Men jeg ble også oppmuntret av å se at det var enkelte i kirken som så og handlet: Jeg tenker på Ronald Fangens alarm, Arne Fjellbus virksomhet i Trondheim, og på de teologistudentene som gjemte jøder og hjalp dem over til Sverige. Men det var for få. Berggrav unnlot bevisst å protestere mot gjeninnføringen av jødeparagrafen i Grunnloven, i mars 1942. Det hadde vært helt naturlig å protestere mot dette. Det ble sløffet av taktiske grunner, man mente at det kunne føre til at Quisling og Terboven kunne gjøre felles sak mot kirken. Det taktiske overskygget det etiske i en vanskelig situasjon. Det var kritikkverdig.

Dømmekraft i krise?

**Torleiv Austad,
Ottar Berge &
Jan Ove Ulstein**
Kyrkjefag Profil (2013)

Det er delte meninger om Stålsett-utvalgets konklusjoner. Forfatter Edvard Hoem har markert seg som en sterk kritiker.

Kultur- vandalisme og knefall

TEKST: ESKIL SKJELDAL
FOTO: FINN STÅLE FELBERG

Siden utvalget la frem sin tekst, har Hoem jevnt og trutt hamret løs på det han anser som en nedvurdering av den kristne tradisjonen i Norge.

SMÅLIG FORSAMLINGSPLAN

– Det er som om vi starter med blanke ark, som om vi ikke har hatt religiøst liv her i landet. 80 prosent av folket har forholdt seg til en kristen tradisjon som har vært her i tusen år. Men nå har kirkens betydning med ett blitt redusert ned til å være på et smålig forsamlingsplan.

Hoem er klar på at det kirkelige flertallet må sikre toleranse slik at minoritetene kan finne sin plass. Kirken skal ikke ha særretter. Men han mener utvalget burde tatt større hensyn til at flertallet i Norge er kristne.

DASS OG WERGELAND, IBSEN OG LUTHER

– *Hva er du mest redd for skal gå tapt?*

– Den rollen som kirken har spilt i det norske folks åndelige liv i tusen år. Ingen nyordning kan rokke ved dette. Dette må de som kommer hit få lov til å bli kjent med. Det går ikke an å forstå norsk historie uten å skjonne kirkens historie. Man kan ikke lese Dass, Wergeland eller Ibsen uten å samtidig forstå den posisjonen den lutherske kristendommen har i deres verdensbilde.

Hoem mener ikke at ønsket om å fjerne den kristne tradisjonen er uttrykkelig presisert i teksten. Men han ser tydelige signaler:

– Når vi bygger ned de institusjonelle ordningene, som prestetjenesten på sykehusene og feltprestkorpsen, og erstatter dette med et livssynsnøytralt korps med humanister og imamer, mener jeg at det er en divergens mellom den religiøse virkeligheten og forslaget. Innstillingen er et knefall for Human-Etisk Forbund, de har vært flinke til å samle opp all uvilje mot kirken.

TRADISJON OG KRITIKK

– Men er henvisning til tradisjon egentlig et godt argument? Alle tradisjoner må vel un-

derkastes kontinuerlig kritikk?

– Ja, selvsagt skal den kristne tradisjonen underkastes kritikk.

Men i utvalgets arbeid ser Hoem spor etter en kirkelig elite som har fjernet seg langt fra den folkelige virkeligheten. Det er mange medlemmer i kirken som er slette kirkegjengere, men de kommer ved de store anledninger. Denne troen må tas hensyn til, mener han.

– *Savner du egentlig den gamle statskirkeordningen?*

– Nei, den er historie, og det praktisk administrative angår ikke meg. Men jeg ønsker meg et stort rom for de som ikke er bombesikre på de dypeste spørsmål i livet. Nå er det en fare for at alle institusjonelle koblinger mellom det norske samfunn og kirken løses opp. Kirken blir bare en trosforsamling blant mange andre. Resultatet blir at bare «insiderne» føler seg hjemme.

– *Snakker du om deg selv nå?*

– Nei, jeg betrakter meg som en som er innenfor.

– *Tror du på den kristne Gud?*

– Ja.

– *Reagerer du fordi du som troende kjenner deg utfordret?*

– Nei. Jeg finner alltid min plass, jeg reagerer på kulturvandalismen i dette. Utvalget tenker bare horisontalt, ikke vertikalt.

– *Hva betyr det?*

– Jeg merker at jeg har blitt sterkt preget av kristendommens metaforiske landskap. Underteksten i Norge er kristen. Jeg er redd for at denne underteksten blir borte. Det blir mer ryddig, ja, men fattigere.

EN LANG REISE HJEM

De som husker godt, vet at Hoem tidligere har vært i opposisjon til en kristen tradisjon. Men nå argumenterer han altså for en kristen tradisjon.

– *Er det rart vi blir usikre på deg?*

– Ja, det er rart, dette henger sammen. I en periode i ungdommen kom jeg på avstand fra kirken. Grunnen var at jeg syntes kirken og de kristne hadde mer enn nok med egen salighet. Jeg ville ha sosiale forandringer. Men så begynte jeg å lese frigjøringsteologi og «Black theology».

Hoem dro til Nicaragua og møtte sandinistene. Der oppdaget han at de fleste prestene i Nicaragua mente det samme som ham: Det er ingen forskjell på evangeliet og oppstanden mot politisk og sosial undertrykkelse.

– Dermed var den hindringen brutt. Men jeg brukte lang tid på å ro meg tilbake til et avklart forhold til kirken. Det tok 10 år før jeg gikk til nattverd igjen. Jeg er en vanlig kirkegjenger og har ikke ambisjoner om å bli noe mer. Men Stålsett-utvalget irriterer meg av kulturelle årsaker: Utvalget ser ikke det positive i den kristne humanismen eller kristentroens kulturelle verdi. Den har til og med bakt inn en egen overgrepskatalog over alt kirken har gjort galt.

MINORITET OG MAJORITET

– *Du som har vært opptatt av urettferdighet: er ikke kritikk av den posisjonen kirken har hatt nettopp styrt av å beskytte minoritetene, av hensyn til rettferdighet?*

– Utvalget kjemper mot et spøkelse fra i går, kirken har ingen privilegier igjen. Støtten pr. medlem er nå lik.

Logikken i utvalget er at i fremtiden må likebehandling overstyre tradisjonen. Men Hoem kan ikke forstå at menneskerettighetene blir krenket ved at et overvelden de flertall får hegne om sine tradisjoner.

– Stålsettutvalget er definert av en svært begrenset horisont, Oslo by. Kirken på bygda er annerledes. Dermed er utvalgets tekst livsfjern. Folk vil ikke at staten skal ta kirken fra dem. Kirken må være der folk er, jeg er redd for at dette skal bli borte.

UTGIVELSER 2013

NR 1 11. FEBRUAR
NR 2 12. APRIL
NR 3 20. SEPTEMBER
NR 4 2. DESEMBER

Ettersendes ikke ved
varig adresseforandring,
men returneres
Menighetsfakultetet
med påført ny adresse.

B**POSTABONNEMENT**

RETUR:
MF KARTOTEK
POSTBOKS 5144
MAJORSTUEN
0302 OSLO

Etter- og videreutdanningskurs

oppstart høsten 2013

Bachelor og masternivå**DE STORE SPØRSMÅLENE (10 STP)**

Hva er de beste argumenter for og imot Guds eksistens? Er det rasjonelt å tro på liv etter døden og mirakler? Taler vitenskapen mot religion? Er Guds kjærlighet forenlig med evig fortapelse?

Fjernundervisning er mulig. Hjemmeeksamen. Undervisning tre lørdager høsten 2013 og tre lørdager våren 2014.

[Søknadsfrist 1. september.](#)

Masternivå: deltid over tre semestre**LEDERUTDANNING FOR KATEKETER OG MENIGHETSPEDAGOGER (30 STP)**

Tre emner: *Organisasjon og ledelse (10 stp), Styring, økonomi og samarbeid (10 stp), Planarbeid, evaluering og kvalitetsutvikling (10 stp).*

Studiet er et samarbeid mellom MF og Diakonhjemmet høyskole.

[Søknadsfrist: 15. juni.](#)

Bachelor og masternivå**Deltidsstudier - lørdagsundervisning
RLE/RELIGION OG ETIKK**

RLE 1 (15+15 stp) over to semestre og RLE 2 (15+15 stp) over to semestre. Erfaringsbasert master i RLE/religion og etikk (90 stp) over tre år.

Studiene, som kan kombineres med full jobb, gir grunnleggende/omfattende kunnskaper om religion, livssyn og etikk for skole og samfunn. Oppstart 17. august.

[Søknadsfrist: 15. juni](#)

**MENIGHETSUTVIKLING I FOLKEKIRKEN - I
SKANDINAVISK PERSPEKTIV (20 STP)**

Hvordan tenke helhetlig om gudstjenestefeiring, kirkelige handlinger og menighetsutvikling?

Emnet trekker veksler på erfaringer og materiale fra norske, danske og svenske folkekirkemenigheter. Studietur til Danmark (Sjælland/København) og Sverige (Gøteborg). Kurset går over to semestre.

[Søknadsfrist 1. juni.](#)

SVENSK-NORSK SJELESOR GKURS (20 STP)

Emnet legger inngående vekt på arbeid med sjelesorgerisk materiale i form av case-studier. Kurset vektlegger tverrfaglighet. Emnet gir deltakerne mulighet til å utvikle sin identitet som sjelesorgere gjennom økt kunnskap, ferdighetstrening, personlig bearbeiding og åndelig fordypning. Begrenset plass. Kurset går over fire semestre.

[Søknadsfrist 1. juni.](#)

**For mer info og påmelding til kursene,
se mf.no**